

Wel Zwitsers, geen geld?

Rfv: Herbezinning financiële verhoudingen

FAMO Najaarsbijeenkomst Gemeentefinanciën

Gerber van Nijendaal

30 september 2016

Zwitserse gardist: meer een brave borst dan een heldhaftig soldaat

SUISSE EN PETIT UNIFORME
N. 43

Waarom is een herbezinning nodig/ wenselijk?

Directe aanleiding: groot onderhoud gemeentefonds

- Volgen uitgavenontwikkeling van de gemeenten
- Kosten regionale bestuurlijke samenwerking
- Kosten met investeringskarakter

Constatering op basis van adviezen/rapporten:

Financiële verhoudingen lijken niet meer goed aan te sluiten op de bestuurlijke, maatschappelijke en economische ontwikkelingen

Toekomstige ontwikkelingen

Op de rol staan:

- Uitbreiding van het lokaal belastinggebied
- Nieuwe afspraken over de voeding van de fondsen
- Inpassen van het Sociaal Domein in de algemene uitkering

Kabinetsformatie:

- Nieuwe decentralisatievoorstellen/ taakverschuivingen

Politieke wensen en ambities:

- Prikkelwerking
- Gericht zijn op het stimuleren van samenwerking
- Het bevorderen van economische groei,
- De verdeling zou meer adaptief moeten zijn

Financiële verhoudingen als Haarlemmerolie

6- De Eenige Oprechte Haarlemmerolie
in FLESCHJES en CAPSULES

ANTWERP 1906 LONDON 1907 PARIS 1906

LONDON 1907 LONDON 1907 LONDON 1907

EEREKRUIS LONDON 1907

N.V. Oprechte Haarlemmerolie Fabriek
ACHTERSTRAAT 8 - 8a - 8b HAARLEM

5.7.5 5.7.5

Besturen kan niet zonder geld

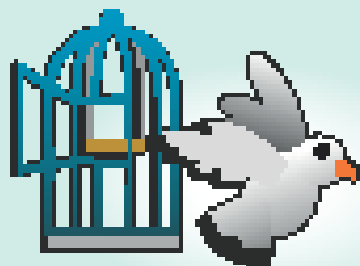
- Bestuurlijke verhouding: verdeling taken en verantwoordelijkheden tussen overheden
- Verschillen in kosten en inkomsten van gemeenten; niet alles kan uit eigen belastinginkomsten worden betaald
- Financiële verhouding: bekostiging die het beste past bij de gekozen taakverdeling...
- ... gegeven politieke, bestuurlijke, maatschappelijke en economische afwegingen

Mythes en misverstanden

- Het is niet louter een technisch verdeelprobleem er gaan bestuurlijke, maatschappelijke en economische overwegingen achter schuil
- Het gaat om meer dan alleen het gemeentefonds; maar stelsel als geheel: belastinggebied, specifieke uitkeringen, rol van eigen inkomsten, mate van verevening van kosten én inkomsten
- FV zijn er niet alleen tussen rijk en gemeenten, maar ook tussen gemeenten en regio's; bekostiging regionale samenwerking (bijv. veiligheidsregio's)

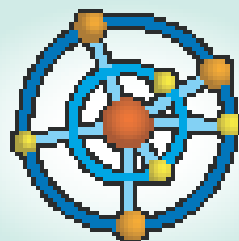
Financiële en bestuurlijke verhoudingen zijn gebaseerd op uitgangspunten...

4 gouden regels: staatsrechtelijke, bestuurlijke en economische beginselen

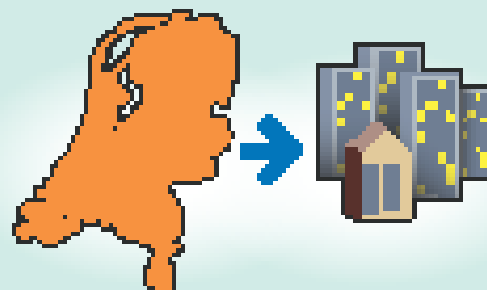
Autonomie

gemeenten hebben wettelijke beleidsvrijheid

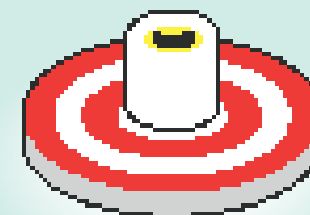
Subsidiariteit

decentraal wat kan, centraal wat moet

Medebewindstaken

Rijk kan gemeenten opdragen taken uit te voeren

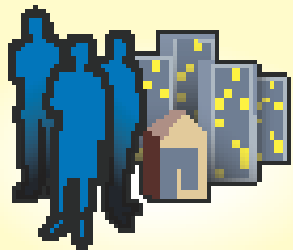

Doelmatigheid

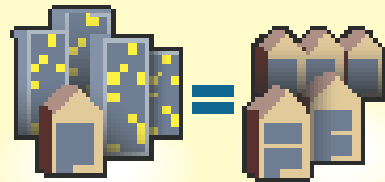
Belastinggeld moet zo doelmatig mogelijk aangewend worden

... die op elkaar moeten aansluiten

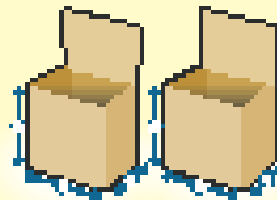
Weging van de gouden regels: 5 vragen

Bestuur zo dicht mogelijk bij de burger?

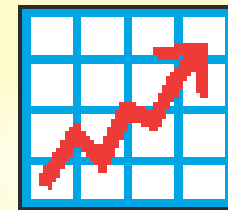
Hoeveel beleidsvrijheid voor gemeenten?

Hoeveel ruimte voor verschillen?

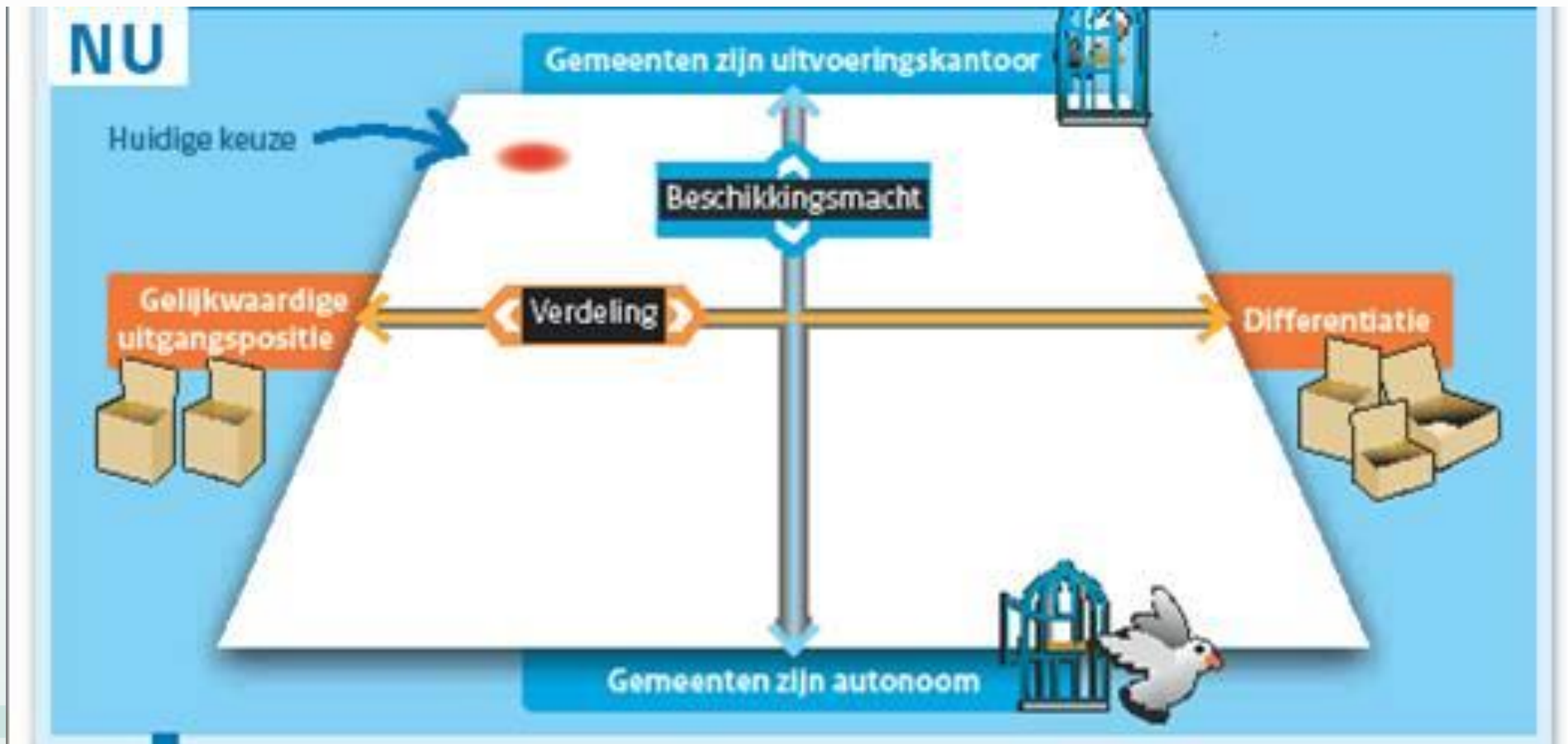

Betalen en bepalen in één hand?

Welke rol speelt de economie?

Keuze uit 1997 is gestold, maar...

... sluit die nog aan bij nieuwe werkelijkheid?

Maatschappelijke en economische ontwikkelingen

- Is 'gemeente' nog synoniem met 'gemeenschap'? Mobiliteit, internet, globalisering
- Mondigere burgers, meer burgerparticipatie en lokale burgerinitiatieven
- Lokalisering verzorgingsstaat
- Groeiende differentiatie tussen regio's: ontwikkelopgaven, demografie

Bestuurlijke ontwikkelingen

- Gemeenten als eerste overheid
 - Decentralisaties: meer taken, meer vrijheid, meer risico's
 - Schaalvergroting door fusies gemeenten
 - Regionale samenwerking
-

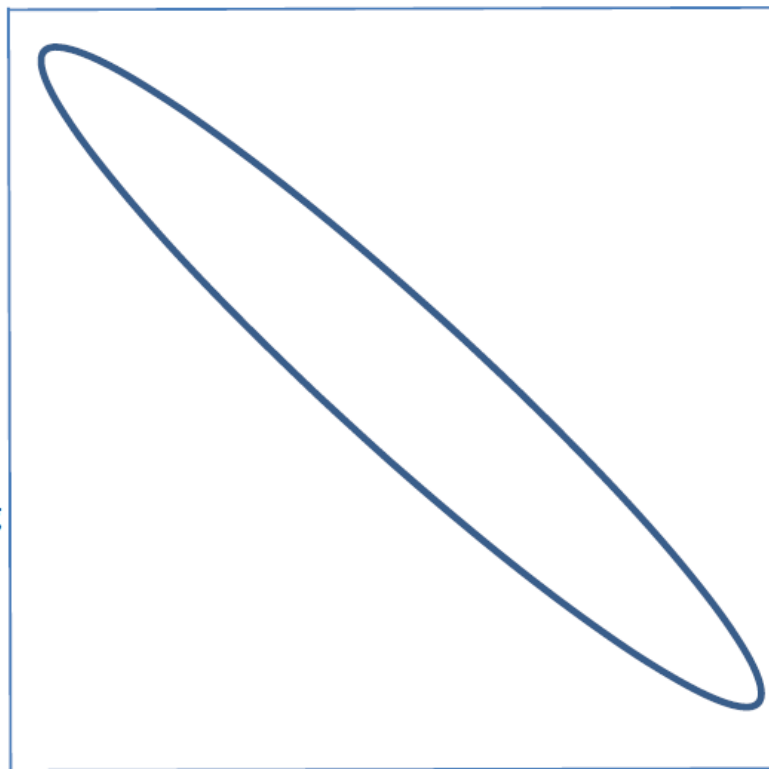
Rfv: in brede discussie nieuwe richting bepalen

Spanningsveld

Uitvoeringskantoor

Specifieke middelen
Veel verevenen
Rijksuitkering
Prikkel in bekostiging

Algemene middelen
Weinig verevenen
Eigen middelen
Geen prikkel in bekostiging

Beleidsvrijheid

Bestuurlijk perspectief

- Financiële verhoudingen volgen de bestuurlijke verhoudingen
- Democratie
- Decentralisatie
- Schaalvergroting en intergemeentelijke samenwerking
- Regionalisering, differentiatie, centrumgemeenten,
- Autonome of gestuurde ontwikkelingen

Bestuurlijk perspectief

- **Opgave uit:** *Op weg naar meervoudige democratie*
(Commissie Toekomstgericht lokaal bestuur)

‘De uniforme inrichting en werkwijze van het openbaar bestuur sluit *onvoldoende* aan op de samenleving die vraagt om maatwerk, variëteit en verscheidenheid. Er is een grondige analyse en doordenking nodig van een nieuwe werkwijze die vervolgens snel moet worden vertaald naar concrete maatregelen.’

Bestuurlijk perspectief

Centrale vraag: Wat is de taakverdeling en welke bekostigingsinstrument pas daarbij?

Oplossingsrichtingen:

- Bekostiging via centrumgemeenten
- Rechtstreekse bekostiging regio's
- Uitbreiding lokaal belastinggebied
- Regionale opcenten op lokale belastingen
- Centraliseren van uitvoerende taken

Maatschappelijk perspectief

- Gemeente als eerste overheid; sturen zonder geld
- Decentralisaties (zorg, jeugd werk)
- Zorgplicht op het bordje van de gemeente
- De mondige burger
- Horizontalisering van de verhoudingen
- Ketenvaerantwoordelijkheid
- Zelfredzaamheid bevorderen
- Lokale zeggenschap afhankelijkheid andere partners
- Risico –afwenteling
- Bevorderen van preventie

Maatschappelijk perspectief

- De mondige burger
- Horizontalisering van de verhoudingen
- Ketenverantwoordelijkheid
- Zelfredzaamheid bevorderen
- Lokale zeggenschap afhankelijkheid andere partners
- Zorgplicht op het bordje van de gemeente
- Risico –afwenteling
- Bevorderen van preventie

Economisch perspectief

- Regionaal economische opgaven
- Studiegroep Openbaar bestuur: Maak verschil
- Economische groei stimuleren of faciliteren
- Economische zwakke regio's ondersteunen of economische dynamiek belonen
- Versterken economische verschillen
- Gelijk economisch speelveld - kosten sociaal-economische deprivatie

Economisch perspectief

Opgave uit: 'Maak verschil' (Studiegroep Openbaar Bestuur)

Moderniseren van financiële verhoudingen. De voorgestane bestuurlijke richting dient zijn weerslag te krijgen in een grondige herziening van de Financiële Verhoudingswet. De herziening zou meer normatief moeten zijn en gericht moeten worden op vereenvoudiging van verdeelmodellen en op onder meer het stimuleren van regionale samenwerking. In samenhang met een uitbreiding van het lokaal belastinggebied

Economisch perspectief

Centrale vraag: op welke wijze draagt de verdeling maximaal bij aan het vergroten van de economische welvaart?

Oplossingsrichtingen:

- Verdeling algemene uitkering aanpassen?
- Minder afkomen WOZ-waardestijging
(bevrozen; regionaal verevenen,...)
- Regionale opcenten op lokale belastingen
- Specifieke uitkering voor specifieke projecten
- Rol provincie

Tot slot

- FV zijn een middel geen doel; maar het doel heiligt niet de middelen. De inzet van middelen is wel aan regels gebonden. Anders verworden FV tot pure machtsverhoudingen.
- Niet het stelsel maar de opgaven dienen voorop te staan!
- Hoe kunnen gemeenten in staat worden gesteld om als eerste overheid om op een effectieve en doelmatige wijze bij te dragen aan de vervulling van de behoeften van hun burgers?

